

In mei 2013 was ik aanwezig bij de presentatie van het nieuwe liedboek in Monnickendam. Uit alle hoeken van het land waren mensen toegestroomd om het feest mee te maken en vooral om samen te zingen. Mensen die elkaar nooit eerder hadden ontmoet, oefenden samen een gezongen gebedsresponsie, mensen uit totaal verschillende kerkelijke stromingen zongen samen canons. Het was een vrolijk en harmonieus geheel.

Al lang van te voren waren er binnen de protestantse kerken indringende discussies geweest over kerkmuziek. Sommigen keken enthousiast uit naar al het nieuwe liedmateriaal dat beschikbaar komt. Anderen waren bij voorbaat huiverig. In vrijzinnige hoek wordt er gemopperd dat er opwekkingsliederen in komen, "dus gaan we er niet mee werken...". In Orthodoxe kringen wordt precies hetzelfde gezegd, maar dan vanwege Oosterhuisliederen. Soms lijkt het wel alsof voor kerkmensen in de praktijk de keuze van liederen en kerkmuziek belangrijker is om te bepalen waar ze zich thuis voelen, dan theologische visies of stromingen. Muziek raakt ons diep in ons hart. En waarom de ene muziek ons raakt en de andere niet, kunnen we moeilijk uitleggen.

Waarom spreekt de ene melodie je aan en de andere niet? Dat heeft met smaak te maken, maar vooral ook met wat je vroeger als kind hoorde en welke associaties je daarbij had. Zo weet ik van mensen (ex-kerkleden in dit geval) die nog steeds een hekel aan orgelmuziek hebben omdat ze het al kind erg vonden om verplicht naar de kerk te moeten. Dat is een gevoel, daar valt nauwelijks over te praten. Als klein kind vroeg ik mijn vader ooit naar 'dat hele lange lied dat niet in het liedboek staat en dat iedereen uit z'n hoofd kent'. Na wat doorvragen kwam mijn vader erachter dat ik de geloofsbelijdenis van Westering bedoelde. (In de Ledevaertkerk is deze belijdenis vanaf oktober in de vaste avondmaalsliturgie opgenomen.) Van de tekst had ik nog geen flauw benul. Daar ging het mij toen niet om. Waarschijnlijk heeft het rustige en meditatieve karakter van het lied, vanwege de herhalingen van muzikale motieven, mij destijds aangesproken. En misschien ook wel het feit dat dit lied uit het hoofd gezongen werd. Mensen gaan anders zingen als ze niet met hun ogen aan een liedboek vastgeklampt zitten. Wie uit het hoofd zingt, zingt uit het hart. Engelsen hebben dat goed begrepen, uit het hoofd heet in het Engels: by heart: vanuit het hart. Zingen doe je met je hart en niet met je hoofd. En de één kent nu eenmaal andere liederen uit het hoofd dan de ander.

Het belangrijkste vind ik dat er samen gezongen wordt. Dat is volgens mij precies waar het nieuwe liedboek een bijdrage aan probeert te leveren. De bundel biedt een breed scala aan liederen voor de hele breedte van de PKN. Elke gemeente heeft een eigen voorkeursrepertoire, maar wat let ons om, samen met anderen, ook eens wat anders te zingen? Samen zingen, daar gaat het om. Dat begreep ook Luther, toen hij de oude gregoriaanse hymne Veni Creator Spiritus (lied 360) vertaalde in het Duits: hij moderniseerde ook de melodie, zodat iedereen mee kon zingen: Kom Schepper God, o heil'ge Geest (lied 670). Allebei de versies staan in het nieuwe liedboek, allebei vertaald door Jan Willem Schulte Nordholt. Een tekst uit de tiende eeuw, bewerkt in de zestiende eeuw en nog steeds gezongen in de eenentwintigste eeuw! Laten we vooral blijven zingen, samen met iedereen die maar mee wil zingen. Want zingen is twee maal bidden!

Ds. Sara Dondorp